

LLUM

NOVA

Quinzenari independent.

Portaveu de la Secció MINERVA de L' UNIO DE MITJORN - GRAN

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Plasseta, 1.
Mitjorn. — Sant Cristófol.

SUSCRIPCIÓ

A Espanya cada trimestre 0'30 pta.
A fora id. id. 0'60

Núm. solt 5 cènts.

Mots de coratge.

Amb aquest nombre se compleix es primer trimestre desde l'aparició de LLUM NOVA. Avuy que dins Menorca hi ha encara tant poch delit en escriure la llengua nativa y tants ne sentim que mos censuran diguent que en castellà es periodich seria mes llegit, mos complauem també en recuhi els mots de coratge que persones aimants de Mitjorn y de Menorca mos envian.

De paraula son molts, com son molts els que per escrit de dins l'Illa mos encoratgen a seguir el camí emprés, però per essé de terres enfora transcrivim alguns paragrafs de diferents cartes rebudes en aquest sentit.

D. Antoni Gomila, Mitjorner resident a Barcelona, entre altres coses mos diu: «L'impressió que l'aparició de LLUM NOVA me causà fou del mes gran entusiasme perquè aixís se demostra com el nostre San Cristófol, al que se li vol regatetjar el el lloch que mereix dintre Menorca sap posarse davant de tots els altres pobles de l'Illa. Felicit als Sr. Ferrer, Camps y Borrás, com a tots els demes col·laboradors per haver tret a llum treballant ferme y decididament, un periodich tant interessant y ben escrit y desitj que ja que d'ell tant abundosos fruits patriotichs i morals cal esperar, pugui fer mes frequent la seua aparició.»

D. Jusep Gomila Villalonga pintor mitjorner, que viu a Buenos-Aires dia 5 d'Agost escriu diguent: «Amb gran gust he llegit LLUM NOVA y saludant a tots els col·laboradors de tant simpatich y modest periodich lis dic: Seguiu sempre el vostre programa sense marcades tendències ni miraments politichs, il·lustrau y feis be a l'humanitat y demà veureu coronada la vostra obra.»

El Sr. D. Antoni Serra, mitjorner que tambe resideix a Buenos-Aires, enviantnos alguns coverbos per LLUM NOVA, mos diu entre altres coses: «Amb sorpresa y no poca satisfacció he llegit el quinzenari independent que en el meu poble nediú vegé la llum el 29 de Juny passat. Desitjli molts anys de vida y voldria se complissen els fins que persegueix; per lo cual al temps que los felicito de cor com a Mitjorner y amich, m'ofereix no sols per suscriptor, sino també per soci de l'empresa, volguent ajudar als gastos sense voler part dels beneficis que hi pugui haver.»

D. Manuel Rivadulla, que ha viscut tants d'anys entre noltros y avuy eserceix un carrech

militar a l'Argentina mos diu: Jo que m'estima a Menorca mes que si fos el meu país nadiu, y en especial a Mitjorn ahont he viscut tants d'anys gosant de l'amabilitat dels naturals d'allà, y ahont els meus fiyets van veure sa primera llum tenc avuy una gran satisfacció per l'aparició de LLUM NOVA que publica articlets tant agradosos. Felicit als redactors per tant bona iniciativa y desitj que Deu les doni molts anys de vida per poder defensar desde ses columnes els drests del Mitjorn que avuy se troba tant atropellat. Junt amb la felicitació als redactors, n'unesch una especial pel Mestre señor Ferrer fundador de «L'Unió» que tant treballa per la cultura del poble.»

Agrahim de tot cor tants de mots de coratge que mos augmenten encara mes l'entusiasme que sentim y el desitj de seguir endevant l'obra comensada.

Festa major de Sas Ferrarías.

Tant per lo concorreguda com per es bon orde durant ella guardat no menos que per alguna novetat introduhida se pot justament calificar de notable sa festa celebrada a Sas Ferrarías es dia 24 des mes darrer passat.

Casi cada any, es dia de Sant Bartomeu sa gent mes bullanguera per lo regular jove amb poch maldecaps y prou diners se replegava a Sas Ferrarías. Tantost eran arribats tant animosos hostes, se escabeyavan per sa vila visitant sas parroquias en cerca de verbas y medis de espolsarse sa calor sobranta. Fiats segons sembla, en que un foch treu s'altre comensavan a beurer vins y licors com ó mes que aigo, y encalentits un poch per es temps y un molt per la Xuma se electrizavan encrescendo fins a entrarlis un valor estrordinari que no porian retenirse de demostrar ja fos croxint sa taula a una turrenora o escampantli sas vellanas o rompent sas tassas a colca venedor de quebeurers o fent malbé es ball comensat etc. En moltes al·lusions s'entusiasme arribava tant amunt que com a pa benehit repartian generosament bofetadas a qui n' tenia ganas y fins a germans prohismes qui no las suspiravan pero que una vegada rebut tant delicat obsequi, agrahits y pera no fer una descortesia, si porian, las tornavan multiplicadas y mes fortas. Sa cansadura de tant de cridar y pigar, sa frescor de s' hora baixa, sa presència de sa Guardia Civil y sas amenasas del Sereno posavan final a sa bulla fent pagar a n'es massa valents es

perjuís alcacionats. Aquesta vegada sa joveneya se es electrizada poch y tan soliament un cregué convenient rompre un quen de tassas que al volerlo arredossar a la Sala pagá sense mica de resistencia.

Pero si es forasters se son electrizats poch, es ferrerienchs han demostrat afició a sa llum eléctrica y *La Electro Industrial* de Mir y Melis molt de apreci a n'es ferrerienchs que van illuminar sa plassa y Carrer Nou en dos globos de vidre que tenian tres llantias de 50 bujías dins de cada un.

Es chor de la Parroquia cantá una bona Missa y es Canonge Dr. Vila predicá un sermó com éll cuant vol sap fer.

Sas corregudas a n'es Cos son estadas enguany molt interessantas, guanyant sa *cuyera* dets ases es de Albránxella sa de sas mulas es matxo de sa mateixa possessió y sas des cavalls y potros es cavall de La Albaida.

Seguint antiga costum hi va haver també premis per sas camas humanas mascles mes corredoras guanyant es dets ab lotells Bartomen Bessó, es dets al-lots Joan Florit Mascaró, es des bergants Francesch Molli y es dets homos Miguel Moll (a) *Pruna*.

Am tanta foresterada es vist que devían fer bon Agost tots es venedors de *comestibles* y *bebestibles* encara que fossin molts com eran.

Sa inmensa majoria de mitjornés am tot y haver passat una centuria que se van separar de sa parroquia de Sas Ferrarias y no ser *manada* han continuat enant a celebrar am es ferrerienchs sa festa des seu antich Patró. No es pot negar que aquets dos pobles son ben germans y que adams de ser tots dos sortits des *Castell de Sta. Agatha* ets e nua una inclinació y amistat especials que en lloch de minvar mestost creix.

De s'estimarse y ajudarse mutuament, tot dos pobles en surtirán beneficiats. ¡Fassi Deu que ho sapin coneixer y practicar sempre!

Bernat Borrás.

RECTIFICACIÓ

Sr. Director de LLUM NOVA.

Molt Sr. meu: Haguert llegit en el número 6 del periódich de sa digna direcció, dins un article titulat *La veritat en su lugar* que du per firma Pacífico, alguns conceptes que feren la meua susceptibilitat, perque sembla volerse suposar que l'autor de la present es el qui escriu els articles citats, li prech fassi rectificar al que firmam amb tal Pseudonim aquells conceptes que poden donar lloch a lamentables equivocacions.

Donantli gracies anticipades me repetesch de V. afl.º S. S. y amich.

ANDREU FERRER.

Vista la carta precedent tenim molt de gust en manifestar al Sr. Ferrer y ferho públich dalt LLUM NOVA que á n'en *Pacífico*, (al que hem mostrada la carta rebuda y perdoni l'atreuiment) li sap molt de greu s'hagi ferit la seua modestia, con tant la veritat de tot lo passat dins Mitjorn aquets anys passats, diguenmos que demanantli anticipadament mil perdons, seguirá la serie d'articles comensada per greu que sábiga als personatges d'aquesta historia y encara que se li ha-

gin de demanar proves de tot lo dit (que vol donar al qui les demani) y apesar de que se l'amenassi, com ja passa avuy en ferlo compareixe á n'es tribunal, perque troba que's ben hora que's posi la veritat en es seu puestu.

Ademes d'assó, repassat l'article de que el Sr. Ferrer parla, no'm trobat camp concepte que pugui doná lloch a equivocació fent suposar que el Sr. Ferrer sia l'autor de tals articles. No hi ha mes que la paraula *fué*, que es una equivocació d'imprenta, perque l'original deya *fué*. Amb gust feym aquesta rectificació y posam á disposició del Sr. Ferrer l'original de l'article aludit perque se pugui cerciorá de ses nostres afirmacions.

¡Adios pipa!

Avuy qui se torna moure sa cuestió des tabac de pota, hem cregut serian interesans per lo curioses aquestes decimes fetes el 19 de mars de 1863 que trobarem dedicades al Sr. Dony Joseph M. Fivaller de Fivaller. Com a decimes populars, estan molt ben fetes.

— 1 —

¡No podem sembrá tabac!

¡s' es acabat sa xaripa!

Tench d'arreconar sa pipa

y viure com un vitrach;

assó es lley de colca mach

de colca mal fumadó

perque es tabac de Mahó

es aromátich y fi,

y per noltrus podem di

que no s'en cuy de milló.

— 2 —

Adiós pipa sandunguera

y gustós tabac de l'pota;

ja no me veurá s' atlota

fumant anarli derrera;

mes serio qu' una somera

y sense sebre que fé,

mil vegadas pensaré

ab lo que l'avi me deya:

«Bernat si ets homo d'ideya

estudia es temps que vé.»

— 3 —

Tot va de mal á pitjó,

tant com vá mes y perdem,

y yo trop qu' arribarem

á mori d'un esclató;

ningú se pot da rahó

de tan notable mudanza;

s'enteniment ja no alcanza

á quin punt arribará

la cosa; si ha de durá

may gosarem de bonanza.

— 4 —

Adios pipa, que la falta

que jo trop que me farás

será mes que si em llevás

d'un passic un tros de galta;

si sa malicia m'ecsalta,

fumadors, no hu estranyeu,

que no sé dornarme preu

ni rahó de lo que passa

ó teng cap de carabassa
ó anam pitjó que l'any deu.

— 5 —

Adios pipa, companyera
de trabais y de fatigas,
tu veyas brotar espigas,
tu me veyas omplir s'era;
¡ditxos temps! quant es vespre era
entre nivolats de fum,
y seguint antic costum,
ab guiterras mal trempadas,
feyan sas bonas glosadas
ab molta sal y poc llum.

— 6 —

Que se privi d'estampar,
com es cosa que no entenc
y may de sabi pretenc,
poca falta me farà;
pero priva de sembrá
es privarmós de cuí;
sa terra ha de produí
siguin favas, sia blat,
y haventi tant per sembrat
es fumadó ha de patí?

— 7 —

¡Adios pipa! sas vetladas
mes dolsas ab tú he passat;
al dixarté seria íngrat
sinó alabás sas pipadas;
y quisap cuántas vegadas
ab tú, pipa, pensaré;
y quant no sabre que fé
suspiraré sa pipeta...
¡Adios pipa! Adios bosseta!
¡Adios tabac y papé!

Bernat Fàbreques.

MIRANT ARREU

Lo que mes s'hauria d'evità son ets escánduls. Pero n'hi ha qualcun que no si esmira gens amb assó. Vaig á cuntarvos un cas. Heu de creure llegidós estimats, que s'altre día cumens á sentí crits y fi de mon per de ves es carré Nou, y com en Cuatre Uys no pot faltar aumon, per pó de no esserhi á temps, arranc de corre y cap allá s'ha dit. Ell que vos pensau qu'era? Idó un homu gruixadet molt acostumat á tractá amb animals, que les tenia amb dos homos flachs y petits y semblava que també les volia escorxá, porque á un l'agafá p'es coll y li va fe blau amb s'estreta que li pigá y s'altre fugia currentes pero ell li ven-a cop y va pigá á sa parent porque aquell va ser lest de fugir. Allavores si que s'infá l'homu y comensá á insultar, injuriá y amenassá á n'aquells dos amb paraulotes que ni Deu, ni sa moral, ni s'urbanitat toleran. Llástima que aquells dos mesquinets sian de tant bona pasta, que sino l'injuriat sabia que cosa es bo! Convé que no lladreu aixi en mitj des carré, porque á n'es qui lladran les solen pusá morral.

¿As Mitjorn, que hi ha autoritat ó no? Suposam que ni ha, pero n'hi ha de prou malcriats per no respectarla, y es hora que assó s'acápiga. S'altre día van cridá que es cans havian d'aná enmuralats pero á totes hores *En Cuatre uys* reb sus-

tus des cans que boca uberta corren cap á ell. Y devegadas en ve de fora Mitjorn qualcun de ben gros que sembla un vadellet y tampoc no'n du. Convé que s'qui tenen cans les guardin dins casseua. ¿O deu se que no les poden mantenir y volen que arripigan á lo dels altres?

Serenu, y perque no agafau aquets atlots petits que van á du aigu d'es Pou, tots sols? No van cridá també que no hi purian aná? Ell es que sembla que s'en burlan, porque també está prohibit entrá els menós dins s'es tavernes, y moltes de vegades ne veim que van allá á apendre y á senti lo que no han de meste sebre.

De tota casta ni ha de faltes á s'autoritat.

¡Ja hu val! S'altre día passava per un lloch qui confrontá á sa carretera des Mercadal y vaig veure un pla de sindries ben pulit que no era hora encara ni molt menus de vermarlo, pero hi havia tres ó quatre bens, que se n'en cuidavan. Jo vaig pensá: En aquet lloch deuen da horts de sindrias, per ells podé engreixá es bens y llavó deven dá un be á l'amu de s'hort. Pero encara no'n coneixem cap de proesa d'aquesta casta.

Tot heu veu *En Cuatre uys*. A n'aquell tipu de sa secció de Canastra, s'altre día el vam veure que entrant á sa Carniceria deya á un altre. «Ama-gamos que En Cuatre uys no mos vegi» No tens que amagarte. T'ha vist, t'ha sentit, te cuneix y alerta.

En quatre uys.

DE TOT

Tres frares anavan per un cami, van truba un atlotet y li van demaná:

—¿Ahont va aquet cami?

Ell contesta: —Aquet cami no va, está quiet.—

—¿Com te dius?

—Ja no'm dic, me diuen.

—¿Com te diuen?

—A crits, quant estich enfora y baixet quant som aprop.

—Y en es teu poble dets atlots bandues com tu que'n fan?

—Lis fant estudiá per frare.

Un banqué va deixá dins es testament que l'enterrassin amb 500,000 durus. Un des nebots no hi estava gens conforme, pero s'altre nebot que era mes práctic, va fe un *cheque* al portador y li va pusá dins sa caixa diguentli: Aquí teniu es 500,000 durus y quant vulgueu pudeu aná a cubrá.

Au.

CRÓNICA

De l'Unió de Mitjorn-gran.

—El balans d'agost de la Caixa d'estalvis dona aquest moviment: Entrada per diferents conceptes, 1871'25 Ptas. Sortida per id. 1724'00 Ptas.

—La Secció de Socors y pensions á la vellesa recaudá en el mateix mes: 92'40. Entregá per

dietes á malalts 173'00 ptas. Durant el mes tengué el moviment de malalts 10 baixes, d'elles, n'ha 6 d'alta y 4 corrents. Queda avuy una existència de 1475'15 Ptas. Deu assistesqui á tots aquets malalts y que's curin prest per sort seua y de la Secció.

—Ya s'ha llogat casa á la que se canviará la Societat el dia de Sant Miguel. Se parla de si s'inaugurarà el local nou amb un convit en el que hi podrian pendre part tots els socis de l'Unió á un preu modich el cubert.

—Com á foyoles de «l'Unió» se están percrear varies entitats com una cooperativa de consums, una secció de treballadors del Camp y construcció de casses barates per Obres.

Voldriam se duguessin á cap tantes y tant belles obres en projecte.

DE CANOSTRA

—Se estima com un cas molt singular, que dia 19 d'aquest mes ha fet 4 mesos que no hi ha hagut cap mort, ni petit ni gros en tot el municipi. A n'aquest pas augmentará la població. Que duri, que duri.

—Durant el mes passat van neixe dins Mitjorn 2 fiets. Que Deu doni alegria de tots á sos pares, y que les puguin veure grans y bons.

—Dia 5 d'aquest mes en el lloch *Ses Fonts redones de Baix*, madona va donar á llum dos bessonets, fiet y fieta. Els infantons estan bons y sa mare segueix per bon camí. Sia l'enhorabona als pares y que sia per be.

—No se que tenen ses dones des Mitjorn.—Heu tenen bo de fer es fe baraya. Aquesta setmana fins y tot hi ha hagut judici per una baraha de dues mittjorneres. ¿Deu sé sa caló? Sort que ses dues en el judici verbal quedaren be y un tercé va pagar es tets romputs.

—En es pou de mestre Llorens ses dones se queixen de que els poals per treure s'aigu son massa petits y se necessita massa temps per treurela. Hi ha vespres que son les nou y encara pujan dones carregades. ¿No seria possible posarhi remey, Srs. Retgidós?

—Dia 17 d'aquest mes va sufrir una delicada operació D. Jaume Gomila Barber que fou practicada p'els distingits metges D. Francesch Camps de Mitjorn y D. Jaume Gomila de Mercadal. Com l'operació s'efectuá un poc tart, el pacient segueix en estat grave haguent rebut els Sacraments. Deu, qui pot, li don remey á la seua malaltia y vulgui si conve que'l puguem veure restablert.

—Dia 18 va rebre el Sagrament de l'Extremunció en Antoni Vacarizas (a) Farineti. Deu l'assistesqui per la part mes convenient.

—Han arribat de Barcelona els Srs. Jaume y Antoni Gomila, amb l'objecte de veure son pare que segueix grave. Sian ben arribats y Deu les doni el consol necessari com á tota sa família.

SECCIO REGREATIVA

Solacions al nombre passat

Semblances: 1. En que regularment, quant mes

el necesitan, mancu el troban.—2.ª Que tenen columnes.—3.ª Que te quartés.

A la xarada: Ferrerías.

A la fuga de vocals:

Quantes atlotes hi ha
que no festetjan, ni miran
cap homu perquè no diguin
que's volen fe enamorar.

Al geroqlifich: (Per falta d'imprenta va sortir una S, en lloch del nombre 1). Significava: Be de juna qui mal menja.

Les han endevinades: Totes, Ningú. A la xarada y fuga y algunes preguntes: En Francesch Gomila, un mitjorner, en F. Redolat, Mestre Llorens y en Josep Sintés. A la 3.ª pregunta, mos han dat la següent solució: En que te mamelles, *Varis Senyós de Mercadal*. A la fuga, un mitjorné de 80 anys que está a Mercadal.

D'AVUY

PREGUNTES:

- 1.ª ¿En que s'assembla un carru a un violí?
- 2.ª ¿Quant poren entrá es cans dins l'Yglesia?
- 3.ª ¿Que sol fé un capellá quant ha dit sa primera missa?

SEMBLANSES:

- 1.ª ¿En que s'assembla un rellotge a un mort?
- 2.ª ¿Y un barco a una cuixa de pollastre?
- 3.ª ¿Y una sangonera a un imán?

FUGA DE VOCALS

T. t.n.s c.r. d. c.l fl.
d' .q..ll. r.b rd.n.d.
t. p.n.s.s .s. p.l.d.
ts l.tg. q.. f.s p.

ENDEVINAY.

Sense ales jo se volá
no tenc cap, pero tenc coa,
y l'amu sempre me dona
troques de fil per menja.
Un y Un.

Correspondencia de LLUM-NOVA

Xau. Incloven els vostros coverbos. Gracies per l'ofertment.
—Un y un. Lo vòstru hi va avuy.—F. Redolat. Aprofitarem colca cosa.—Pacífico. L'article cuart no hi quep avuy, anirá a n'es qui ve: De lo que deys, hen d'está segü.—Un Mitjorné qui está a Mercadal. Anirá a n'el nombre qui ve. La fuga va avuy.

Anuncis

Hi ha un PIANO CASI NOU per vendre. Informarán al café d'en Bartomeu Pons Moll, Plasseta, 1.

UNA CAIXA en bon estat se vendria a preu económic. Informa Mestre Juan Gomila (a) Tit, del Carré Majó.

Imprenta y llibreria de S. Fabregues, Ciutadella.